

Den grandiose management og stress.

Af
STEEN HILDEBRANDT
Professor ved
Handelshøjskolen, Århus Universitet

»På forbløffende kort tid er psykofysiske tilstande, der hidtil har været forbeholdt ofre for overgreb, krig, tortur eller naturkatastrofer, ved at udvikle sig til en folkesygdom«. Denne sætning kan læses på side 44 i en ny bog skrevet af mag. art. i psykologi Nadja U. Prætorius. Det er en så alvorlig sætning, at den må få nogle ansvarlige frem på stolen. Det drejer sig om det moderne samfunds- og arbejdsliv, herunder handler det også om børn i skolen. Bogen hedder »Stress – det moderne traume«, og denne titel understreger, at det efter forfatterens vurdering er virkelig alvorligt. F.eks. nævner Prætorius, at cirka 40.000 danskere dagligt er sygemeldt på grund af stress. »Noget synes på vej til at gå helt galt, på grund af den måde mennesker mere eller mindre frivilligt lever og indretter sig på i det moderne samfund«, siger hun og fortsætter:

»Arbejdet kommer fremover til at fremstå, ligesom et torturoffer oplever torturkammeret: Som et sted, hvor man er blevet udsat for overgreb«.

Sådan står der virkelig i denne nye bog, og på den baggrund foreslår Nadja Prætorius en ny diagnosekategori, som hedder Arbejdsrelateret traumatisering, og som ifølge forfatteren består af tre grupper:

1. Arbejdsrelateret akut stress.
2. Arbejdsrelateret traumatisk stress-syndrom.
3. Arbejdsrelateret ydrestyret dehumanisering.

Det er stærke sager i det moderne danske innovations- og vidensamfund.

Alvorlige anklager

Nu kunne man sige: Hvor véd hun i grunden det fra? Har hun undersøgt forholdene? Det har hun! På sin egen særlige måde. I mange år har hun arbejdet som klinisk psykolog. Hun er uddannet supervisor i psykoterapi, har undervist og forsket på Københavns Universitet og RUC, har i en årrække arbejdet som privatpraktiserende psykolog, som selvudviklings- og meditationslærer og som supervisor og underviser for professionelle behandlere i private og offentlige institutioner. Så hun har i realiteten lavet sin egen undersøgelse – hun har lyttet til sine egne klienters beretninger.

Vi står med én af de alvorligste anklager på dansk af det moderne danske arbejds- og samfundsliv. Tankerne går i retning af Richard Sennetts »Det fleksible menneske«, der udkom på dansk i 1999 med undertitlen »Eller arbejdets forvandling og personlighedens nedsmeltning«. Dengang var det industrisamfundet. Nu er det vidensamfundet. Der er i den grad lagt i kakkellovnen til management- og HRM-folket i den nye bog. Forfatteren taler om grandiositeten i management. Hun taler meget om management og mindre om ledelse, og det er der en klar tanke med: Management skal hudflettes. Og det sker. Forfatteren taler om management som mobning; hun taler om en dehumanisering af arbejdslivet, og hun taler om destruktiv ledelse. Det er ikke en videnskabelig bog; det er næsten et kampskrift. Jeg har for et par år siden i en privat korrespondance haft mulighed for at høre om de erfaringer om stress fra klinikken, som Nadja Prætorius nu i bogform fremlægger, og jeg har aldrig været i tvivl om, at vi skal lytte til hendes budskaber. Vi har at gøre med en bog, som vi gør klogt i at studere og tage alvorligt. Den store skurk i bogen er den grandiose moderne management. Udtrykket, Moderne management, bruges hundredevis af gange. Det er skurken, men det er også en kæmpestor skraldespand, hvor alting bliver hældt ned i. Og derved bliver bogen også et partsindlæg, hvor der er taget parti for og imod systemet, for og imod management, for og imod virksomheden. Og det er naturligvis usagligt, men også på mange måder nødvendigt. Der må råbes vagt i gevær; nogen må tage parti for de, som dette går ud over.

Nation af klynkere

Bogen rejser meget alvorlige spørgsmål, og stiller selv spørgsmålet, om vi er ved at blive en nation af klynkere, der skal have krisehjælp, blot der sker en lille ting? Forfatteren, og mange andre, stiller dette spørgsmål. Bogen er svaret. Vi står med reelle problemstillinger og vildfarelser. Vi har her en klinisk psykolog, der hver dag i sin konsultation sidder med mennesker fra danske arbejdspladser. Hun hører om og hun beretter i bogen intenst om, hvad hun hører fra sine klienter. Hun er ikke ude i virksomhederne; hun oplever virksomhederne gennem klienterne – både gennem syge, stressede og ramte klienter, men også gennem mange behandlere. Hun repræsenterer, sammen med mange andre psykologer, læger, terapeuter m.fl. – en værdifuld og uundværlig viden – og holdninger, som samfundet og dets ledere skal kende til, fordi det er viden, der skal tages hensyn til, når der udøves politisk ledelse, virksomhedsledelse og institutionsledelse.

Det er en skarp bog. En skarp analyse og en klar tolkning. Klare holdninger til moderne ledelse og det moderne arbejdsliv. Det er den alvorligste røffel til dansk ledelse, jeg mindes at have set, og vi, der arbejder med ledelse, bliver nødt til at tage dette gravalvorligt. Så: Velkommen!

Nadja U. Prætorius: Stress. Det moderne traume. Dansk Psykologisk Forlag. 238 sider. ISBN 9788777061998.

Bøger til anmeldelse sendes til
Steen Hildebrandt.
Handelshøjskolen, Århus Universitet.
Haslegårdsvej 10. 8210 Århus V.